7,9%), людським цінностям (1235 – 12,4%), міжнародному співробітництву (1917 – 19,2%), міжнародним конфліктам (617 – 6,2%), об'єднаним темам (2068 – 20,7%). Поруч із цим, дослідник указує на тенденцію тематичної зміни, що виявляється в зменшенні виступів, присвячених економіці, соціальній сфері й об'єднаним темам, і збільшення виступів, присвячених політиці, людським цінностям і міжнародним конфліктам [Hart 1987, c. 36].

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, проведена розвідка дозволяє визначити найактуальнішу тематику для сучасної американської спільноти. Сюди ми відносимо промови, що присвячені політичній ситуації, міжнародним конфліктам, а саме військовим діям, де США бере участь, і економічним питанням. Саме ця тематика викликає найбільший інтерес з боку соціуму. І, відповідно, саме промови цього типу, за умови правильної їхньої презентації, здатні викликати найбільший резонанс серед громадян країни. Таким чином, кожна із зазначених типів промов є не лише ефективним засобом масового соціально-орієнтованого спілкування, але й дієвим інструментом для здійснення впливу, самопрезентації та відповідного позиціонування себе і своїх дій президентом США.

Крім того, можна сказати, що диференціювання президентських звернень за такими прагматично значущими параметрами, як адресованість і тематичне спрямування, дозволяє встановити типологію президентських звернень у межах президентського дискурсу. Запропонований поділ є надзвичайно вагомим для подальшого експериментально-фонетичного дослідження особливостей просодичної організації комунікативних стратегій і тактик у промовах президентів США, оскільки виявлені типи комунікації можна використовувати в якості одного з чинників, що впливають на варіювання просодичного оформлення президентського звернення.

Література

Баранов А. Н. Политический дискурс: прощание с ритуалом? / А. Н. Баранов // Человек. – 1997. – № 6. – С. 108 – 118. *Водак Р.* Язык. Дискурс. Политика / Р. Водак. – Волгоград : Перемена, 1997. – 139 с. *Діденко М. О.* Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця XX століття) : авторефер. дис ... канд. філол. наук : 10.02.04 / М. О. Діденко. – Одеса, 2001. – 19 с. *Загнітко А. П.* Сучасний політичний газетний дискурс : риторика і синтаксис / А. П. Загнітко // Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. – Донецьк : Східний видавничий дім. – 2007. – Т. 16. – С. 5 – 19. *Исаакиду К. В.* Риторический дискурс, его параметры и структура / К. В. Исаакиду // Структурно-семантические, когнитивные, прагматические и другие аспекты исследований единиц разных уровней. – Бирск, 2002. – С. 125 – 135. *Ожидрянова В. Г.* Англомовний дискурс міжнародних прес-конференцій : структурний, семантичний і прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / В. Г. Ожидрянова. – К., 2007. – 20 с. *Семенова О.* Структурно-інтонаційні особливості усного політичного дискурсу / Олена Семенова // Наукові записки. – Випуск 89 (4). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – С. 309 – 312. *Серио П.* Как читают тексты во Франции / П. Серио // Квадратура смысла : Французская школа анализа дискурса / под ред. П. Серио; пер. с фр. и порт. – М. : Прогресс, 1999. – С. 12 – 53. *Чикилева Л. С.* Когнитивно-прагматические и композиционно-стилистические особенности публичной речи : дис. ... докт. филол. наук : 10.02.04 / Чикилева Людмила Сергеевна. – М., 2005. – 495 с. *Шейгал Е. И.* Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2004. – 326 с. *Dieckmann W.* Politische Sprache, politische Kommunication: Vorträge, Aufsätze, Entwürfe / W. Dieckmann. – Heidelberg : Winter, 1981. – 279 S. *Grinth H.* Texte im Politischen Diskurs / H. Grinth // Muttersprache. – 1996. – H. 106. – S. 66 – 79. *Hart R.* The Sound of Leadership. Presidential Communication in Modern Age / R. Hart. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1987. – 277 p. *Klein J.* Politische Textsorten / J. Klein // Aspekte der Textlinguistik. – Hildesheim, Zürich, New York Verlag, 1991. – S. 245 – 278. *Schäffner C.* Editorial : Political Speeches and Discourse Analysis / Christina Schäffner // Analyzing Political Speeches [ed. by C. Schäffner]. – Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 1997. – P. 1 – 4.

САМКОВСЬКА А. С.
(*Київський національний лінгвістичний університет*)

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВПЕВНЕНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Статтю присвячено проблемам дослідження, опису та класифікації невербальних засобів, що виражають впевненість у собі. Розглянуто основні підходи до вивчення проблеми невербальної комунікації, детально проаналізовано та описано кінесичні засоби, що характеризують впевненого у собі політика.
Ключові слова: невербальний сигнал, кінесика, жестикуляція, семіотика, конгруентність.

Самковская А. С. Невербальные средства выражения уверенности в англоязычном политическом дискурсе. Статья посвящена проблемам исследования, описания и классификации невербальных средств, которые выражают уверенность в себе. Кратко рассмотрены главные подходы к изучению проблемы невербальной коммуникации, подробно проанализированы и описаны кинесические средства, которые характеризируют уверенного в себе политика.
Ключевые слова: невербальный сигнал, кинесика, жестикуляция, семиотика, конгруентность.

Samkovska A. S. Nonverbal means of confidence expression in English political discourse. The article is devoted to the problems of investigation, description and classification of nonverbal means of confidence expression. Main approaches to the study of nonverbal communication are briefly reviewed; kinesic means that characterize confident politician are analyzed and described in detail.
Key words: nonverbal signal, kinesics, gesticulation, semiotics, congruence.

Відомо, що невербальна семіотика є дуже важливою для успішної комунікації, проте недостатньо

дослідженою областю наукового знання. Розглядаючи сферу невербальної комунікації, сучасні вітчизняні та зарубіжні вчені вивчають жестикуляцію (Р. Бердвістел, П. Екман, А. Кендон, Г. Крейдлін, Д. МакНіл), міміку (А. Бірах), проксеміку (Т. Гембл, Е. Холл), окулесику (М. Кнап), невербальні характеристики емоцій (П. Екман, К. Шерер), гаптику (Д. Морріс, Н. Хенлі). **Метою** статті є опис невербальної поведінки впевненого у собі політика, дослідження основних кінесичних засобів вираження впевненості у публічному мовленні – міміки і жестикуляції. Для цього необхідно розв'язати такі **завдання**: 1) проаналізувати існуючі підходи до вивчення невербальної комунікації; 2) довести важливість правильного використання невербальних засобів у створенні образу впевненого політика; 3) систематизувати кінесичні засоби, що є ознакою впевненості політика. **Об'єктом** дослідження є процес вираження впевненості в англомовному політичному дискурсі. **Предметом** – особливості та характер невербальних засобів у реалізації впевненості в англомовному політичному дискурсі.

При комунікації вербальна та невербальна складові є двома паралельними каналами передачі інформації. У 50-х роках XX ст. поняття "невербальна комунікація" зі сфери семіотики виділяється в окрему галузь знань і в лінгвістичному аспекті досліджень позначається термінами паралінгвістична (Г. В. Колшанський) та екстралінгвістична (Дж. Трейджер, І. Н. Горелов) комунікація. Невербальна інформація сприймається, в основному, підсвідомо, що відрізняє її від мовлення. У процесі спілкування вербальна частка, яка передає ставлення мовця до слухача, становить лише 7% інформації, а невербальна частка – 97% (38% – інтонаційні особливості мовлення, 55% – особливості міміки) [Mehrabian 1972, с. 182]. У звичайній розмові приблизно 35% інформації передається вербально, а 65% – невербально [Seryakova 2009, с. 18]. А у політичному дискурсі це процентне відношення змінюватиметься обернено пропорційно, оскільки вербальна частина політичної промови є надзвичайно важливою, а невербальне спілкування піддається особливому контролю зі сторони оратора.

Опозиція в плані вираження, яка є одним із основних параметрів структурування семіотичного простору політичного дискурсу, описує його з точки зору дихотомії "вербальний – невербальний знак" [Шейгал 2000, с. 131]. До невербальних знаків політичного дискурсу належать ритуальні (інавгурація, парад) та неритуальні (політичні акції, які є театралізованою метафорою – спалення опудала політика). Проте у запропонованій статті ми розглядатимемо невербальну природу політичного дискурсу з лінгвістичної точки зору, аналізуватимемо невербальну поведінку політичних ораторів.

Згідно з науковими дослідженнями в галузі лінгвістики, словниковий запас політика та вміння спілкуватися на рівні слів і фраз визначається його соціальним статусом, владою та престижем. Розвинута жестикуляція є характерною для людей з високим соціальним статусом, які звикли спілкуватися з підлеглими особами [Пиз 2000, с. 19]. Традиційно впевненість, як характеристика професійного політика, відноситься до позитивних рис характеру. А от Т. Гембл, описуючи невербальні характеристики впевненості, відносить її до нейтральних рис характеру, які не сприяють створенню доброзичливого клімату при спілкуванні. Саме надмірний зоровий контакт, схрещування рук, використання зверхнього тону голосу характеризують впевнену та, до певної міри, самовпевнену людину [Gamble 1987, с. 256].

Невербальні сигнали передають до 80% усієї інформації, і їхнє дослідження є більш пріоритетним у порівнянні з вербальними, оскільки основні мімічні картини поз, жестів мають інтернаціональний характер [Лабунская 1986, с. 5]. Тому дослідження невербальних особливостей поведінки політика є невід'ємним компонентом матриці впевненого політичного публічного мовлення, яку ми маємо на меті створити. В основу виділення підструктур невербальної комунікації покладено основні категорії буття, матерії, способи її існування: рух, час та простір. Саме категорія руху є ключовою характеристикою кінесики – області знань, що вивчає діапазон мімічних, пантомімічних та інтонаційних характеристик людської комунікації, які виконують експресивно-регулятивну функцію в спілкуванні [Лабунская, с. 7]. Варто зазначити, що кожен засіб експресії має свою особисту історію наукових досліджень, проте найбільш дослідженими, безумовно, є жестикуляція та міміка.

Аналізуючи функції невербальних сигналів, І. І. Сєрякова виділяє кілька ключових засобів невербальної поведінки сучасних політиків, а саме: 1) невербальна інформація, яка пропонується слухачеві, повинна бути тісно пов'язаною з вербальною; 2) невербальні компоненти можуть цілеспрямовано використовуватися в комунікації для передачі певної інформації; 3) невербальна поведінка часто відображає емоційний стан оратора [Seryakova 2009, с. 36]. Деякі політики професійно володіють політичною невербальною комунікацією і вміло використовують жести для завоювання прихильності аудиторії, донесення власних ідей до політичних прихильників та опонентів. Конгруентність вербальних та невербальних сигналів впевненого мовлення політика посилює ефективність його промови та його вплив на цільову аудиторію. Проте канал невербальної комунікації володіє властивістю функціональної незалежності від вербальної [Морозов 1998, с. 23]. Саме тому інколи мова тіла політика видає істинність його намірів, хоча слова свідчать про протилежне. Неоднозначна поведінка, яка не узгоджується із вербальною інформацією, породжується двома

суперечливими потоками почуттів. Якщо вербальні та невербальні сигнали є неконгруентними, істинну інформацію передають ті частини тіла, які є найвіддаленішими від голови, оскільки вони найгірше піддаються самоконтролю [Корлыханова 2000, с. 45]. Саме тому міміка політиків за трибуною є доволі передбачуваною, на відміну від жестів, які слабше піддаються свідомому контролю. Неконгруентність слів і жестів є ознакою нещирості політика, неістинності висловленої ним інформації або намагання приховати невпевненість у собі [Пиз 2000, с. 17; Биркенбил 1997, с. 16]. Яскравим прикладом неконгруентності слів і намірів політика є промова Річарда Ніксона перед студентами у відповідь на їхній заклик зупинити війну у В'єтнамі. Завіряючи аудиторію в щирості своїх намірів та бажанні вести діалог, Р. Ніксон жестикулював так, ніби оборонявся та намагався відштовхнути від себе студентів. Таким чином, підсвідомо, президент Ніксон посилав у зал повідомлення: "Американські війська не будуть виведені з В'єтнаму".

Інколи, абсолютно невпевнений у собі промовець може виглядати досить зарозуміло, оскільки поведінка зарозумілих людей (уникання контактів з аудиторією, специфічна жестикуляція) нагадує поведінку невпевнених. Виходячи з вищезазначених фактів, В. Біркенбіл стверджує, що будь-яка самовпевненість є модифікованою формою різних ступенів невпевненості у собі [Биркенбил 1997, с. 86].

Оскільки зйомки на камеру, участь у теледебатах, записи інтерв'ю є невід'ємною частиною професійного життя будь-якого політика, людина, яка боїться камер, не має шансів досягнути значних успіхів у політичній кар'єрі. Переважна частина населення спостерігає за політиками з екранів телебачення, тому вміння працювати на камеру є необхідною умовою формування позитивного іміджу політика. Політичний виступ, безумовно, є стресовою ситуацією, за якої найскладніше контролювати саме невербальну поведінку, оскільки через неї, передусім, передається невпевненість та розгубленість промовця. Тому професійний політик слідкує за потоком тієї невербальної інформації, яку сприймає та розшифровує глядач. Якщо інтонаційне та змістове наповнення промови політичного оратора не викликає ніяких сумнівів у його цілковитому спокої та впевненості, слід звернути особливу увагу на поведінку його пальців, які можуть видати стан внутрішньої тривоги. Характерним жестом для осіб, які почуваються дуже некомфортно, коли їх знімають на відеокамеру, є нервові рухи великими пальцями обох рук, при тому, що усі пальці рук переплетені [Ниренберг 1992, с. 32].

Батьком *кінесики* вважається Р. Бердвістел (1970), який першим помітив зв'язок між мовою тіла та словесною мовою названий лінгвістично-кінесичною аналогією. Розвиваючи теорію свого попередника, П. Екман та В. Фрізен (1975) запропонували таку класифікацію жестів, яка базується на походженні, функціях та кодуванні невербальної поведінки і є найпопулярнішою в сучасній семіотиці: 1) емблеми (невербальні замісники певних слів та фраз); 2) ілюстратори (супроводжують та ілюструють вербальні повідомлення); 3) виразники афекту (мімічні рухи, що відображають емоційний стан мовця і майже не піддаються свідомому контролю); 4) регулятори (полегшують міжособистісне спілкування); 5) адаптери (невербальні знаки, спрямовані на задоволення психологічної або фізичної потреби, які є ознакою дискомфорту та негативних почуттів) [Ekman 2003, с. 48]. Розвиваючи семіотичну традицію, Г. Є. Крейдлін виділив жести-емблеми, ілюстратори та регулятори, звузивши та узагальнивши класифікацію своїх попередників [Крейдлин 2002, с. 202].

Особливий інтерес до систематизації і структурування жестів не є випадковим. Доведено, що оскільки мова та жести виникають у мовця одночасно, то їх можна розглядати як різнопланові аспекти процесу комунікації [Kendon 1997, с. 111]. Варто зазначити, що саме жестикуляція є основним засобом передачі внутрішнього стану політика, оскільки ні мімічні, ні проксемічні особливості його поведінки не можуть бути настільки повноцінно відслідковані та проінтерпретовані. Поведінка рук та пальців є найкращим детектором внутрішнього стану людини. Шпилеподібне зчеплення пальців рук (жест, характерний для впевнених у собі людей, які займають керівні посади) використовується як конструктивний жест керівником в умовах субординації для висловлення власної думки, надання наказів підлеглим [Пиз 2000, с. 49]. Якщо при цьому голова промовця відкинута назад, він звучатиме самовпевнено та зарозуміло, підкреслюючи своє домінантне положення. Впевнений у собі промовець, який не сумнівається у власній значимості, не опускатиме голову і не ховатиме шию за підборіддям [Бирах 2000, с. 19]. Закладені за спину руки у поєднанні з високо піднятою головою та виставленим вперед підборіддям є ознакою впевненої у собі людини з високим соціальним статусом, яка усвідомлює свою домінантну позицію. Жест "руки в замок за спиною" є характерним для впевнених у собі ораторів, які за статусом вищі за цільову аудиторію і підсвідомо не бояться відкривати вразливі ділянки тіла [Пиз 2000, с. 51]. Якщо, заклавши руки за спину, оратор тримається однією рукою за зап'ястя іншої руки, це свідчить про достатній рівень його впевненості у собі [Ценев 2007, с. 21]. Акцентування великих пальців рук особливо підкреслює панівне положення оратора, його владну позицію [Пиз 2000, с. 52]. Цей жест часто зустрічається під час досить впевненої промови президента Дж. Буша у відповідь на терористичні атаки у вересні 2009 р.

Політичні оратори, які почуваються невпевнено, використовують вдосконалені жести ствердження

стану безпеки та утворення бар'єрів, щоб відмежуватися від слухацької аудиторії: рух однієї руки у напрямку до другої, доторкування до ремінця годинника, браслету, запонок, які знаходяться на протилежній руці (сенатор Дж. МакКейн, промова в Сенаті Сполучених Штатів, 07.02.2011). Оскільки ці жести є ознакою внутрішньої невпевненості у собі та намагання підбадьорити самого себе, оратори використовують пом'якшені варіанти таких жестів. Якщо руки політика перехрещені і міцно стискають передпліччя, то така поза демонструє стан страху, який супроводжується сумнівами щодо доцільності вибраної тактики політичної гри [Горячев 1999, с. 15]. Така відкрита демонстрація власної невпевненості у своїх силах є великою рідкістю серед політиків, які виголошують промови зі сцени. Саме тому вони надають перевагу прихованим жестам невпевненості, коли одна рука тримається за іншу (Білл Клінтон, Герхард Шредер). Якщо оратор однією рукою тримається за лікоть іншої, це є ознакою прихованого страху та внутрішньої закритості. Маятникоподібний рух подушечки вказівного пальця від одного до іншого краю верхньої губи, обмацування елементів власного одягу, часте доторкування до навколишніх предметів відображає недостатню впевненість у собі та пошук підтримки зі сторони. Якщо промовець потирає руки (за винятком випадків, коли в приміщенні холодно), це може означати стан його внутрішнього хвилювання, невпевненість у доцільності вжитих заходів [Пронников 2001, с. 78]. Почісування або поглажування шиї є ознакою недостатньої впевненості у доцільності та істинності наведених у промові аргументів; якщо такий жест спостерігається серед представників цільової аудиторії, це демонструє їх сумнів у правильності та доречності аргументів, наведених оратором [Горячев 1999, с. 10]. Використання жесту «рука-ніс» характерне для невпевнених політиків, які недостатньо проінформовані або намагаються щось приховати від аудиторії [Корлыханова 2000, с. 43]. Цей жест використовувала сенатор Б. Боксер у своїй промові про необхідність систематичного відвідування лікаря кожною жінкою для уникнення хронічних та смертельних хвороб (01.12.2009, засідання Сенату Сполучених Штатів). Її невпевненість у собі підтверджують деякі інші невербальні сигнали: мінімальний зоровий контакт з аудиторією, значна опора на писаний текст, постійне хапання за трибуну, доторкування до власного одягу та навколишніх об'єктів. Хаотичні рухи руками відволікають увагу цільової аудиторії і ставлять під сумнів професіоналізм політика. Так інавгураційна промова Білла Клінтона (20.01.1993) в цілому справляє позитивне враження як виступ впевненої у собі людини, проте дещо хаотичні жести рук створюють відчутний дисбаланс і відволікають увагу глядачів.

Різноманітні пози тіла та осанка людини відносяться до кінесичних засобів невербальної комунікації, оскільки саме ці жести сприймаються візуально та виконують експресивно-регулятивну функцію в спілкуванні [Лабунская, с. 7]. Так, невпевнені у собі люди схильні до розширення території. Знаходячись за трибуною, такі політики широко розставляють ноги, спираються витягнутими вперед руками на трибуну, займають захисну позицію [Биркенбил 1997, с. 182]. Таким чином вони відгороджуються від співрозмовника, дистанціюються, не впускають сторонніх у свою особисту зону. Сильний нахил тулуба вперед є ознакою невпевненості оратора; помітний прогин корпусу назад притаманний самовпевненій людині. Жодна з цих поз не є хорошим підґрунтям для позитивної реакції аудиторії, оскільки слухачі підсвідомо сприймають та інтерпретують таку нетипову осанку. Якщо ораторові притаманна струнка постава, ледь відхилений назад корпус тіла та високо піднята голова, – це свідчить про високий рівень впевненості у собі та відсутність надлишкової знервованості [Ценев 2007, с. 8]. Варто зазначити, що піднята голова асоціюється з почуттям власної гідності; поворот голови, який поєднується з кивком головою або іншим жестом, є ознакою впевненої у собі людини [Корлыханова 2000, с. 44]. Внутрішня напруга є ознакою недостатньої впевненості політика; впевненому у собі політику притаманна розкутість, розслабленість усіх м'язів [Биркенбил 1997, с. 82]. Прикладом розкутості може слугувати президент Дж. Буш, який виголосив промову, присвячену терористичному акту в США 9.11.2001.

Спрямованість погляду, його тривалість та частотність вивчає такий оптико-кінесичний засіб невербального спілкування як *окулесика*. Прямий погляд є ознакою впевненості оратора у своїх власних силах, в істинності висловленої точки зору. Надмірний візуальний контакт завжди є ознакою виклику, демонстрації власної правоти та впевненості у собі, самоутвердження [Ценев 2007, с. 8]. У промові «Так, ми можемо!» (8.01.2008, Нью Хемпшир) Барак Обама, спілкуючись зі своїм електоратом, підтримує постійний зоровий контакт з правим та лівим секторами залу, а також з людьми, які сидять позаду нього на трибунах. Для невпевнених людей характерним є ухильний погляд, при якому зіниці не фіксуються на "центральній позиції" відносно усієї аудиторії, а бігають зі сторони в сторону. Часте моргання може відображати стан внутрішньої невпевненості оратора [Бирах 2000, с. 84].

До невербальних компонентів комунікації, які відображають стан впевненості/невпевненості оратора-політика, ми відносимо і проксемічні (просторово-часові). *Проксеміка* аналізує спонтанне структурування мікропростору суб'єктом, вивчає просторову знакову систему спілкування. Детально проаналізувати просторову поведінку політика можна спостерігаючи за його міжособистісним спілкуванням та контактами з іншими політиками або представниками електорату, проте мова тіла

оратора за трибуною фактично не володіє проксемічними ознаками, оскільки він ізольований від потенційних комунікантів.

Висновки. Вивчення невербальних сигналів, характерних для мовлення впевнених у собі політиків, є пріоритетним напрямком досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Правильно інтерпретуючи проксемічні та кінесичні сигнали оратора, ми чіткіше розумітимемо його емоційний стан, рівень ораторської майстерності, істинність/неістинність інформації, що повідомляється.

Література

Бирах А. Психология мимики: Методическое пособие для слушателей курса "Эффективные коммуникации в бизнесе" / Альфред Бирах. – М, 2000. – 172 с. *Биркенбил В. Ф.* Язык интонации, мимики, жестов / В. Ф. Биркенбил. – СПб. : Питер, 1997. – 224 с. *Горячев С. М.* Язык подсознания / [С. М. Горячев, Е. П. Константинов, Т. М. Исаева, М. Ю. Исаев]. – Красноярск : Бонус, 1999. – 512 с. *Корлыханова Е. Л.* Взаимодействие просодических и кинесических средств в выражении эмоциональных значений радости, гнева, удивления в сценической речи (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Корлыханова Елена Леонидовна. – М., 2000. – 172 с. *Крейдлин Г. Е.* Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык / Григорий Ефимович Крейдлин. – М. : Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с. *Лабунская В. А.* Невербальное поведение (социально-перцептивный подход) / Вера Александровна Лабунская. – Ростов : Изд-во Ростов. ун-та, 1986. – 136 с. *Морозов В.П.* Искусство и наука общения: Невербальная коммуникация / Владимир Петрович Морозов [под. ред. В. И. Медведева]. – М. : Ин-т психологии РАН, 1998. – 163 с. *Ниренберг Дж.* Как читать человека словно книгу / [Дж. Ниренберг, Г. Калеро]. – Издательство Сада, 1992. – 176 с. *Пиз А.* Язык телодвижений (как читать мысли других по их жестам) / Аллан Пиз. – СПб. : "Издательский дом Гутенберг", 2000. – 187 с. *Пронников В. А.* Язык мимики и жестов / В. А. Пронников, И. Д. Ладанов. – Архангельск : Сполохи, 2001. – 224 с. *енев В.* Язык политических телодвижений / Вит Ценев. – Новосибирск, 2007. – 50 с. – Режим доступу: http://psyberia.ru/psyhodiary/polit. *Шейгал Е. И.* Семиотика политического дискурса: дис. … доктора филол. наук : 10.02.01, 10.02.19 / Шейгал Елена Иосифовна. – Волгоград, 2000. – 432 с. *Ekman P.* Unmasking the Face: a Guide to Recognizing Human Emotions from Facial Expressions / [P. Ekman, W. Friesen]. – Cambridge : Cambridge MA, 2003. – 214 p. *Gamble T. K.* Communication Works / [T. K. Gamble, M. Gamble]. – New York : Random House, 1987. – 544 p. *Kendon A.* Gesture / Adam Kendon // Annual Review of Anthropology. – 1997. – №26. – P. 109 – 128. *Mehrabian A.* Nonverbal Communication / Albert Mehrabian. – Chicago : Aldine-Atherton, 1972. – 228 p. *Seryakova I. I.* Magic of Nonverbal Communication / I. I. Seryakova. – [2d ed.]. – K. : Osvita Ukrainy,2009.–161p.

СЕМЕНЕЦЬ О. О.

(Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка)

ДОМІНАНТИ МОВНО-СИСТЕМНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ ДИСКУРСИВНИХ ПРАКТИКАХ

У статті розглядаються найважливіші аспекти впливу системи національної мови на формування закономірностей побудови та функціонування сучасних дискурсивних практик. Узагальнено основні напрями осмислення генеративної сутності мови в лінгвістиці та філософії мови. Проаналізовано можливості мовної системи щодо впливу на суспільну свідомість та моделювання соціальної дійсності.

Ключові слова: дискурсивні практики, вплив мовної системи, генеративна сутність мови, моделювання соціальної дійсності.

Семенец Е. А. Доминанты системно-языковой организации в современных дискурсивных практиках. В статье рассматриваются наиболее важные аспекты влияния системы национального языка на формирование закономерностей построения и функционирования современных дискурсивных практик. Обобщены основные направления осмысления генеративной сущности языка в лингвистике и философии языка. Проанализированы возможности языковой системы в отношении влияния на общественное сознание и моделирование социальной действительности.

Ключевые слова: дискурсивные практики, влияние языковой системы, генеративная сущность языка, моделирование социальной действительности.

Semenets O. O. Dominants of the Organization of Language System in Modern Discursive Practices. The most essential points of national language system in the aspect of its influence on forming the regularities of construction and functioning of modern discursive practices are examined in the article. Basic directions of comprehension of generative essence of language in Linguistics and Philosophy of Language are generalized. The possibilities of language system in regard to its influence on public consciousness and social reality modeling are analyzed.

Key words: discursive practices, influence of the language system, generative essence of language, modeling of social reality.

Дискурсивні практики як типізовані способи реалізації мовленнєвої діяльності, здійснюваної відповідно до вимог певного типу дискурсу, що є загальноприйнятим у тій чи тій комунікативній сфері соціальної або професійної групи, становлять значний інтерес у плані механізмів їхньої самоорганізації. Аналіз закономірностей формування дискурсивних практик виявляє системотворчі функції домінант національно-мовної та власне дискурсивної природи. Національна мова як генеративний механізм формує поле можливих шляхів розвитку, а власне дискурсивні закономірності виступають у ролі атрактора системної організації дискурсивних практик.

Мета нашого дослідження полягає в з'ясуванні найважливіших аспектів впливу системи національної мови на формування закономірностей побудови та функціонування сучасних дискурсивних практик. Із цим пов'язані **завдання**: узагальнити основні напрями осмислення генеративної сутності мови в сучасній лінгвістиці та філософії мови; проаналізувати можливості мовної системи в аспекті